

ŠLAPALOVÁ, Natálie; JANKŮ, Tomáš; KOREČKOVÁ, Jana; DRIMAJ, Jakub; 2024. Jak žít (nejen) s divokou zvěří ve městech I. Pro města a obce. 10(9), 24-25. ISSN 2336- 5838. <https://www.promestaobce.cz/zivotni-prostredi/jak-zit-nejen-s-divokou-zveri-ve-mestech/>

Preprint

Jak žít (nejen) s divokou zvěří ve městech I

Obce hledají fungující nástroj pro management volně žijících zvířat

Rozvoj urbanizace, městské zástavby a pozemních komunikací vytlačuje zvířata z jejich původního prostoru a tím se zvyšuje napětí mezi lidmi a divokou zvěří. Zvířata se adaptují na úbytek vlastního životního prostředí, ale ne vždy způsobem, který by vyhovoval lidem. V okrajových částech měst vznikají oblasti, kde by měli lidé a divoká zvířata žít společně, to je ale často komplikované a v mnoha situacích dochází ke konfliktu mezi lidmi a divokými zvířaty, které musí následně řešit představitelé měst a obcí.

V první části této studie se zaměříme na konflikty na pozemních komunikacích.

Mezi nejčastější problémy soužití člověka a divoké zvěře patří především srážky dopravních prostředků s vysokou zvěří (zejména srny), zemědělské škody způsobené černou zvěří (divokými prasaty), přemnožení nutrií a holubů v městském prostředí anebo třeba problémy s liškami, které se dostávají do těsné blízkosti lidských obydlí. Právě tyto situace jsou také nejčastěji reflektovány v médiích, čímž je utvářen zejména negativní obraz soužití člověka s volně žijící zvěří. S obdobnými situacemi se potýká také město Brno a jemu přilehlé obce. Z našeho výzkumu (viz rámeček O výzkumu) mezi experty, kteří se střety s divokými zvířaty zabývají, vyplývá, že obce nemají jednotnou metodiku, podle které by měli v krizových situacích postupovat. Například při srážce zvěře s dopravním prostředkem není jasné, na koho se obrátit, kdo řeší odklizení uhynulého zvířete či k tomu potřebné finance. Státní správa a samosprávy vychází především ze Zákona o myslivosti (Zákon č. 449/2001 Sb.), nebo mají vlastní metodiky. Tyto dokumenty však často nedokáží poskytnout vhodné nástroje pro řešení konkrétních případů. Namísto jednotných postupů jsou aplikována ad hoc řešení.

Srny pod koly aut, divočáci na zahradách

SRNA index je relativní míra vyjadřující celkové škody ze střetů s volně žijícími živočichy k délce silniční sítě v daném území (kraj, okres). Údaj zahrnuje přímé hmotné škody evidované Policií ČR, což jsou nejčastěji škody na vozidlech, ale též další škody u nehod s následky na zdraví a životě. Data pro výpočet jsou poskytována Policií ČR. Hodnoty SRNA indexu mohou být ovlivněny dostupností těchto dat, která se můžou lišit jak časově, tak místně. Analýza, vytvořená s podporou společnosti Generali, je prováděna dvakrát ročně. Poslední aktualizace byla provedena 18. dubna 2024.

Jedním z prostorů, kde lidé a divoká zvířata přicházejí do kontaktu nejčastěji, jsou pozemní komunikace. Autonehody způsobené srážkou se zvěří jsou v Brně a jeho okolí na denním pořádku (viz například SRNA index). Pro menší zvířata jsou tyto nehody fatální, kolize s většími zvířaty, jako jsou srny, jeleni nebo divočáci, mohou způsobit vážné škody na vozidlech a ohrozit bezpečnost řidičů a pasažérů. Na silnicích v blízkosti lesů, parků a polí je proto nezbytné implementovat opatření jako varovné značky, snižování rychlosti a instalace plotů či speciálních přechodů pro zvířata. Myslivci také apelují na to, aby lidé každou srážku s většími zvířaty nahlásili městu nebo městské policii, a to i v

případě, kdy mají pocit, že se zvíři nic nestalo. Často se totiž stává, že zvíře (nejčastěji srna) sice odběhne z vozovky, po pár metrech ale zkolabuje. V takovém případě je nutné zvíře ošetřit, či utratit.

Další konfliktní situací, ke které mezi člověkem a volně žijícími zvířaty dochází, je poškozování majetku. Divoká zvěř, zejména v urbanizovaných oblastech, způsobuje značné škody na zahradách, polích i budovách. Zvířata hledající potravu často ničí plodiny, travníky a okrasné rostliny, což může vést k významným finančním ztrátám pro majitele nemovitostí, případně města, či obce, která spravuje veřejnou zeleň. Pokud například zahrádkáři nechají na svém pozemku u chaty bioodpad, může se stát, že tím přilákají divoká prasata. Efektivním řešením pro majitele pozemků může být použití pachových odpuzovačů nebo oplocení daných oblastí.

Ekologové a lesníci poukazují na rozsáhlé škody na lesních porostech, které mohou být ve správě obcí. Býložravá zvěř vyhledává především mladé stromy, které pro ni tvoří zajímavou potravní nabídku. Majitelé lesů, ale dokonce i ochránci přírody, pak vytvářejí nátlak na myslivecká sdružení, aby zvěř lovili intenzivněji a častěji a tím eliminovali škody způsobené na lesních porostech. Obnova lesů je totiž podle lesníků finančně zatěžující; podle ochránců přírody je zase potřeba, aby se les mohl obnovovat sám, což je s přemnoženou zvěří, která okusuje semenáčky stromů, složité.

Škody způsobené volně žijící zvěří narůstají především z důvodu vysokých početních stavů spárkaté zvěře (srna, prase divoké, daněk, jelen apod.), která na našem území nemá mnoho přirozených predátorů. Z údajů Českého statistického úřadu vyplývá, že například populace divokých prasat překročila v roce 2022 normovaný stav až pětkrát. Odlovy této zvěře také vzrostly, ale vzhledem ke škodám a ekologické nerovnováze, kterou zvěř způsobuje, je odlov nedostatečný.

Role a motivace myslivců

Ekodukt, který vybuodovala společnost Skanska, je první a nejdelší ze čtyř plánovaných ekoduktů na modernizované D1, který od září 2021 slouží svému účelu, tedy umožňuje přechod zvěře z jedné strany dálnice na druhou a zabraňuje srážkám s vozidly na dálnici.

Myslivci jsou v současné době jedinou skupinou, která se stará o regulaci volně žijících zvířat. Tato role jim byla dána státem a je ukotvena v Zákoně o myslivosti (Zákon č. 449/2001 Sb.). Myslivost je ale zájmovou činností a členství v mysliveckém spolku je dobrovolné; tato skutečnost přirozeně otevírá otázku financí. Myslivci nejsou za své aktivity placeni, a to ani v případě, kdy se jedná o asistenci městu (odklízení uhynulých zvířat z vozovky, odchyt zvěře na pozemcích města apod.). To často vyvolává u myslivců pocit, že pomoc městu je pouze jejich dobrá vůle a k jejich povinnostem to nepatří.

Důležitou roli zde hraje také stát, který by měl myslivce motivovat k tomu, aby zintenzivnili lovecký tlak na přemnoženou zvěř jako je prase divoké či srnčí zvěř. V současnosti existuje pouze jakési "zástřelné", které se myslivcům vyplácí za odstřelené kusy divočáků, to ale není dostatečné. „Stát by měl mít nástroj, jak ty myslivce donutit snížit ty stavy, a to v tuto chvíli nemá. Já dělám státní správu 20 let a pořád ten stát nemá žádný pořádný nástroj“, uvádí jeden z referentů odboru životního prostředí.

O legislativě, která upravuje problematiku divoké zvěře u nás, bude druhý díl tohoto textu, který najdete v říjnovém čísle.

O výzkumu

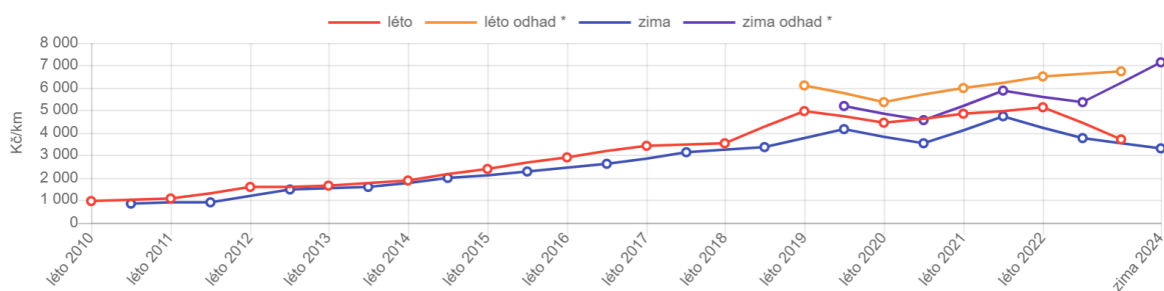
Výzkumná organizace SocioFactor, která ve spolupráci s Mendelovou a Masarykovou univerzitou provádí komplexní výzkum Veterinární a sociologické aspekty výskytu volně žijících zvířat v urbánním prostředí jako podklad pro jejich efektivní management a rozhodování státní správy (SS06020195).

Jedná se o aplikovaný výzkum, který probíhá v městském prostoru a v příměstských oblastech města Brna, které je zároveň aplikačním garantem výzkumu. Účelem tohoto výzkumu je objasnění možných rizik (zdravotní, bezpečností, ekonomická, ekologická apod.), popsání podoby interakcí lidí a volně žijících zvířat (tzv. divokých) v městském prostředí a tvorba nových poznatků o lidsko-zvířecích vztazích. I přes stále rostoucí počet konfliktních situací spojených s interakcí člověka a volně žijících zvířat nejsou podle našich dosavadních zjištění zavedeny strategie, které by fungovaly v praxi.

Natálie Šlapalová, Tomáš Janků, Jana Korečková, Jakub Drimaj

Tento projekt *Veterinární a sociologické aspekty výskytu volně žijících zvířat v urbánním prostředí jako podklad pro jejich efektivní management a rozhodování státní správy* byl spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu Prostředí pro život. Tento projekt byl financován v rámci Národního plánu obnovy z evropského Nástroje pro oživení a odolnost.

SRNA index na území ČR od r. 2010

Obr. 1 SRNA index na území ČR od r. 2010

SRNA index je relativní míra vyjadřující celkové škody ze střetů s volně žijícími živočichy k délce silniční sítě v daném území (kraj, okres). Údaj zahrnuje přímé hmotné škody evidované Policií ČR, což jsou nejčastěji škody na vozidlech, ale též další škody u nehod s následky na zdraví a životě. Data pro výpočet jsou poskytována Policií ČR. Hodnoty SRNA indexu mohou být ovlivněny dostupností těchto dat, která se mohou lišit jak časově, tak místně. Analýza, vytvořená s podporou společnosti Generali, je prováděna dvakrát ročně. Poslední aktualizace byla provedena 18. dubna 2024.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>